

Versteend zewier

Theo van Baaren

bron

Theo van Baaren, *Versteend zewier*. Met illustraties van Hans van Norden. De Odyssee-Pers, Utrecht 1941

Zie voor verantwoording: http://www.dbnl.org/tekst/baar007vers01_01/colofon.php

© 2017 dbnl / erven Theo van Baaren / erven Hans van Norden

Winteravondgezicht

De dag vervalt rondom
in vaal geworden brokken,
de noodroep van de klokken,
die 't hemelruim beklom,
verdoft tot laag gegrom,
de sneeuw begint te vlokken,
dan wordt de wereld stom.

Het water schemert vaag
opeens vlak voor mijn voeten,
zal ik dan toch ontmoeten,
als jij, den dood vandaag
in val of hinderlaag
en met de andren boeten
der harten nederlaag?

Een muur rijst plotsling op
voor mijn ontzinde schreden,
het water is beneden,
een lage deur, ik klop,
ga wenteltrappen op,
ik weet niet hoeveel treden,
en sta dan op de top.

De nacht ligt rondom dicht,
slechts aan den einder splejten
granaten 't duister, rijten
een smalle scheur van licht.
De handen voor 't gezicht
hoor 'k stemmen mij verwijten
mijn schuld aan dit gericht.

Mijn schuld aan dit gericht.

Utrecht

De grachten kruipen door de dode stad
als evenvele volgevreten slangen
en de barok verzakte huizen hangen
moe op elkaar, de kelders altijd nat

van grondrig water, bruin en slijmig, dat
de smaak heeft van bedorven minverlangen;
onder de straten lopen lage gangen,
het zwart domein van basilisk en rat.

Want hield een draak niet deze stad in stand,
in 't bannet van zijn ogen ingesloten
(bestaat ze soms alleen nog in zijn blik?)

dan was Utrecht allang slechts puin en zand,
waar ieder fundament op graven stoot en
schedels slingren in het singelslik.

Betoverd huis...

Betoverd huis met rode wingerdranken,
waarvan de vensters lang gebroken zijn;
een enkel stuk staat, scherp en wreed van lijn,
voor 't laatste lot beschermd door ruwe planken,

nog in een hoek van het vermolmd kozijn.
Wie 's nachts passeert, hoort het geluid van manke
voetstappen door een wildernis van klanken
een uitweg zoeken naar de rozentuin.

Ik heb als kind in dit vervloekte huis,
moe en verdwaald, een zomernacht geslapen,
in een hoek tussen het stoffig gruis,
en hoord' een kreupel been de planken schrapen.

Maar de maanlichtschaduw van een vensterkruis
sloop binnen om de kamer te bewaken.

Twee sonnetten

I

Zoals de nacht, wanneer de morgen daagt,
wel langzaam terugwijkt naar een klein gebied
en zich niet langer in het open waagt,
maar nooit verdwijnt, sterft mijn verlangen niet,

al schuilt het soms in 't diepste van mijn hart
en lijkt het wel alsof geluk regeert,
of dat het branden van een felle smart
heeft doodgeschroeid, wat in mijn ziel begeert

naar vriendschap, liefde en gemeenzaamheid:
verlangen stierf niet, altijd keert het weer
en drijft mij uit de klare eenzaamheid

in troebel woelen, ongeneeslijk zeer.
Zomin als 't licht ooit alle nacht verdrijft,
zo zeker weet ik: het verlangen blijft.

II

Ik vraag geen liefde, die je niet kunt geven
en geen erbarmen, dat ik toch versmaad,
ik vraag alleen te mogen rusten even,
voor ik voorgoed dit smalle land verlaat.

Verlangen drijft mij eeuwig door het duister
en gunt mij niet een schuilplaats in het licht:
geen windstil dal, geen ongeschonden luister,
geen zachte vrouw, geen vlekkeloos gedicht.

Ik ben een zwerver, reeds als kind getekend
en voorbestemd tot een onrustig lot;
wat ik tevoren netjes had berekend,

liep altijd mis. Zo is de wil van God.
En daarom vraag ik om je liefde niet.
Ik moet weer weg. Dat is het eind van 't lied.

Hersteld Arcadié

De rotsen, die zich schamen naakt te zijn,
bekleden zich met geurig gras en bloemen,
waarover heel den dag de bijen zoemen
op zoek naar klaver, thijm en marjolein.

De leeuwerik staat in de lucht te roemen,
de donkre druif voorspelt een warme wijn,
het koren wint op 't struikgewas terrein
en niemand hoort men nood of zorgen noemen.

Althans zo wordt ons het verhaal verteld
van jeugd en schoonheid, liefde zonder doornen,
maar nergens wordt het kleine feit vermeld,
dat somtijds een van deze uitverkoornen,
die 't glas zag breken van den brozen droom,
zichzelf den dood gaf in de speelse stroom.

Rokende spiegel

Wie voor den spiegel staat,
staat erachter,
wie door den spiegel gaat,
gaat als wacht'er
aan gene zijde van het glas geen dood.
Alleen een god
leest in de rook het lot,
ons bijt hij slechts de ogen rood.

Wie op de stormen stijgt,
stijgt ter diepte,
wie voor de stormen nijgt,
nijgt als schiep de
verloochening van wil de eeuwge rust.
Alleen een god
schouwt in de wind het lot,
ons jaagt hij slechts van kust tot kust.

Het glas beslaat,
de wind drijft wolken rook
tussen mijn beeld en mij.
Zo drijft ook
willen en weten voorbij,
jouw smal gelaat
blijft nog het langst bij mij.

Melancholie

Schaduw schuift de vlakten over,
waar de regenvogels fluiten,
in het schaarse berkenlover
gaan de winden zich te buiten.

Nachtgestalten van de aarde
zwerfen door de dorre lanen,
reuzen die de nevel baarde,
schudden hun verwarde manen.

Herders vluchten met hun schapen
naar de schaamle schaapskooihutten,
waar de hond hun aarzlend slapen
met zijn waaksheid zal beschutten.

Maar de spoken die mij dreigen,
kan geen hond den toegang weren,
kan slechts onder gruwzaam zwijgen
bloedende alruin bezweren.

Alarm in het kamp van Penthesilea

Roepen ontstellen het kamp,
walmende fakkels ontwaken,
bloemen van vuur en draken
rook in de ochtenddamp.

Wapenklank, hoevengestamp,
doffe muziek en het kraken
van speren. En zij als een baken
lichtende boven de ramp.

Het oosten schiet zwijgend in vlam.
Strijdkreten stijgen en vallen.
Juichende houden zij stand.

De wind is een woedende ram.
Verbeten bazuinen schallen.
Het front is met vrouwen bemand.

Danseres

O riet en rozen, wilgentwijn en winde.
Avondschemer, gloeiend nacaraat,
dat zacht vervloeit tot glanzend incarnaat.
Paard en panter, hoofse pauw en hinde.

Wie zal de volheid aller namen vinden?
Lelienstengel in het desolaat
en kil gebergte van den starren haat.
Tegenspel der golven en der winden.

Zo staan getekend op antieke vazen
godinnen, die een herdersknaap bekoren,
hamadryaden, sylphen en sirenen.

Gij werpt het vangnet met de duizend mazen.
De regenboog wordt in het oog geboren.
Het buigzaam rijs ontspringt aan zand en stenen.

Hekate

Totaal ontgrond, aan elken steun ontwongen,
verbijsterd wacht, geknield, de adorant.
Het wierookbekken siddert in zijn hand,
nog nat van 't bloed, waarmee hij heeft gedongen

de schaarse gunst van het verboden land.
Zij heeft het lam met rauwen gil besprongen,
los brak het haar uit zwaar gewonden wrongen
en stortte in cascaden uit de band.

Er huilden honden rond haar duister hart
en slangen kropen in en uit haar buik.
Hij hield gebeden volgens oud gebruik

ver voor zich uit, maar stotterend verward
in 't formulier, als vissen in een fuik,
vloot weg zijn bloed, als wijn vloeit uit een kruik.

Sirenen

I

Gezang weerspiegelt aan de gladde boeg.
Het westen drenkt de golven met karmijn.
De wind die blaffend door de wolken joeg,
drinkt, moegewaaid, de koele avondwijn.

De purpren angst, genoeg en nooit genoeg,
zingt litanieën van het blank venijn.
Het vuur dat louter naar de diepte sloeg,
wordt in den regen walmend en onrein.

Belust convooi der dartele dolfijnen,
die eens Arion naar Corinthe droegen.
Sirenen glanzen, paarlen en robijnen.
Wie kan de zoetheid van hun stem vervoegen?
Zij binden 't schip met schuimend witte lijnen.
Onschuldig spel... Geen weet hoelang zij joegen.

II

Bedauwde klaagzang wekt geen weerklank meer,
de zeeën zijn van roep en lied verlaten,
slechts in de nauwe, klipversperde straten
bedriegt men 't schip nog om zijn wederkeer

en de bemanning, kooplui of piraten,
om haven en om hemel. Nacht valt neer, -
maar uit de nacht daalt geen extase meer -
over een zee onvruchtbaar en verlaten.

Wat smalle vegen op een vochtig strand,
een rimpel schuim, een afgebroken lied,
verdorde sterren in droog wier, meer niet:
verbleekte tekens, sporen in droog zand.

Carnale glorie, die ons lang verliet:
een schelp slechts blijft, verborgen in mijn hand.

Groteske narcissus

Elfen vertederen
zwerfende lusten,
nachtfeeën rusten
zwevend op vederen.

Tanige lederen
dwerfen v'rontrusten
woudvijverkusten
met hun gelederen.

Maar den verscholen
in zijn weerspiegeling
opgaande sater
stoort niet hun dolen,
windstoot noch wiegeling,
roep noch geklater.

Berenice

Gloeiend haar dat tussen Leeuw en Maagd
de nacht behangt met heldere guirlanden.
Ze sneed de strengen met haar eigen handen
ten offer af en eigenhandig draagt

ze naar het altaar, waar de bekkens branden,
het wijgeschenk dat de godin behaagt.
De schare der slavinnen weent en klaagt,
dat zij haar schoonheid zo waagt aan te randen.

De vlammen weigren, maar de duiven komen
en dragen 't boven de planeten uit,
waar 't zachtjes golvend op de aetherstromen,
een zilvren teken langs de hemel drijft,
een blanke baken, 't merk van een volkomen
smeeoffer, dat zich zelf onder de sterren schrijft.

Blond welig zijn...

Blond welig zijn, omringd door zwarte kammen,
de nevel sluit gelijk een nauw gewaad,
de koude komt met harde horens rammen
het weke blozen van je teer gelaat.

Broos vlezen bloem in half bevrozen staat,
waarvan geen nacht de kleuren kan verlammen,
geen dichte mist de geuren in kan dammen,
die schoner bloeit naarmate ze vergaat.

Die, overdrijving van de nachtcacteeën,
bizarder dan de vreemdste orchideeën,
bevruchting wacht van haar onvruchtbaarheid,
de dorre stamper al in twee gebroken,
maar altijd nog bedwelmend wijd ontloken,
met zoeter honing bij en wesp verleidt.

Harlekijn

De weeë nasmaak in de mond van vruchten
der verrotting, in het weke vlees
de glazen doornenkroon van schrik en vrees
belhamelt hij door ongekuiste kluchten.

Het regent geel-en-rose vogelvluchten.
Liefde is een doorgezaagde wees,
die schaterlachend uit haar kist verrees,
toen Harlekijn haar billen wilde luchten.

Geen straatruoer verstoort nog de exquise
genoegens van Madame la Marquise
in 't eenzaam park met un petit abbé.

Maar Harlekijn hoort op zijn zolderkamer
't bevelend kloppen van houweel en hamer,
geklep van hoeven, schreeuwen: 'Salome!'

Muziek droomt glanzend...

Muziek droomt glanzend in sirenenflanken,
in blonde oksels schuilt het paars verderf,
geen schaamte hoedt het blootgewaaide erf,
zoals de zee de rijke oesterbanken.

Nu ligt de bark gehavend op de werf,
de hamers slaan het hard metaal tot klanken,
die rond de masten naar den hemel ranken,
maar 't hout is rot tot op de laatste nerf.

Het wielend water wacht in waakzaam zwijgen,
toddat de wolken, wiegensmoede, zacht
het slapend kind ter donkre diepte neigen,
waar tussen wier en vlezen bloemenpracht
sirenen de verloren parels rijgen
tot een trophee der naderende nacht.

De droomhaas

De droomhaas vlucht op het eerste geluid
van mijn ontwaken de dekens uit.

Hij was zo lief, hij was zo zacht,
hij lag bij me de hele nacht.

Nu lig ik tussen de lakens alleen,
hij vlucht al over de melkweg heen.

Ruk de sluier af...

Ruk de sluier af
van 't aangezicht van
Cleopatra, een graf
is alles wat men kan

zien in dit gezicht,
de lippen vaalwit,
de ogen reeds halfdicht,
waar de worm in zit.

Muziek is slechts een spel,
dat ons belet
te horen, hoe de hel
ten ondergang trompet.

Ons oor is afgestompt,
met stof verstopt,
wij horen niet, wie komt
en om ons roept en klopt.

De borsten leeggebloed,
een dorre bloem,
de hand, wuift vaarwel en groet
de nutteloze roem.

De rafels van een lach,
afgescheurd van
haar mond, zijn spinnerag
in de mond van een man.

Schouw in het oog...

Schouw in het oog van een dood
dier de voltrokkene wet.
d'Engel des oordeels trompet
iederem dag de kim rood.

Harten zijn zwaarder dan lood,
jouw hart en mijn hart, wie redt
ons van het starre verzet
der zwaarte, die nederwaarts stoot?

De droom van den mens is te stijgen,
het lot van den mens is de val
en daarna het bodemloos zwijgen.

Geheim is het leven. Wie zal
het onthullen? Wij, eindeloos, rijgen
slechts zeepbel aan zeepbel. Dat's al.

Niet met orakels...

Niet met orakels en niet
met stenen en staven van 't lot
tracht om te kopen den god,
die over de toekomst gebiedt.

Voorspellingen vleien den zot,
de zin der sterren ontvliedt
uw meten en reeknen, ge ziet
in zand en in water slechts spot.

't Verleden is gissing en droom,
de toekomst is dromen en gissen,
het heden slechts stijgt zonder schroom

en naakt uit de ongewisse
onschetsbare kronkelstroom,
waarin ge vergeefs tracht te vissen.

De zee besprong...

De zee besprong de murw gebeukte wering,
zodat het schuim mij in de ogen stoof,
en wind noch water week voor de bezwering,
die ik als grendel voor de palen schoof.

Ik zag mijn spreuk, die slap en krachtloos neerhing,
verworden tot een machteloze roof
der golven. En in deze samenzwering
van storm en oceaan brak mijn geloof:

De mens is niet geboren tot een koning,
zijn macht bestaat slechts bij de gratie van
een vreemde macht, bij wijze van beloning
voor 't zoet naar bed gaan. Elken avond kan
het buitenste geheim in onze woning
de kruispaal zetten of de wereldwan.

Zwaar rust...

Zwaar rust de hand op het bord,
nog moe van de zwaai van het zwaard,
de stukken, in orde geschaard,
zijn door elkander gestort.

Iedere kosmos verwordt:
koning, noch toren, noch paard,
geen van die eens voor een kort
moment mochten staan, wordt gespaard.

De droom van bestand is een schim,
de narroem een ijdel bezit,
het uitzicht beloont niet de klim.

Het hemelse Groenland is wit
als de dood, met een vaalgrauwe lucht
vol bliksems en dondergerucht.

Naakt schreed zij...

Naakt schreed zij door de sikkels van het water,
de zilvren sikkels van het koude water,
waarin ik nog zo-even, glanzend vlies,

mij spiegend, half kon lezen en half ried
de horens van 't geheim en hoe te mijden
de weg, die telkens tot zich zelve keert,

waarover wij als doffe sterren reizen.
Het golvend water spelt geen toekomst meer.
Maar in de ogen van een vreemde vrouw
werd ik mijn doel en eigen wil ontrouw.

Het water is een onbetrouwbare spiegel,
moe van het weerkaatsen, andere spiegels
zijn te vlak en tonen niet de diepte, die ik zoek.

Wat is mijn deel? Wind wist de gouden roem
van eeuwen in een enkele stormnacht uit
en kent geen onderscheid tussen leerling en meester.

Als het gestormd heeft, ligt het strand vol schuim,
de sterre van de zee is een verdroogde zeester.
Vreemde vrouw, je haren geuren van den zerpen dood,
maar ik vergeet mijn afkomst in je schoot.